

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

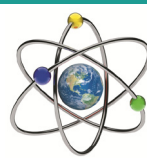
No8(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 140 sahifa,
12-avgust, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Role of English Collocations, Idiomatic Expressions, and Phraseological Units in Developing Communicative Competence in Higher Education	10
<i>Alimov Jamshid Ravshanovich</i>	
Milliy xoslangan lisoniy birliklarni teglash tamoyillari	16
<i>Yorkulov Zafarjon Bakirovich</i>	
Oila a'zolari o'rtasidagi o'zaro tushunishning shaxs kognitiv rivojlanishiga ta'sirining psixologik xususiyatlari	20
<i>Vaydulla Madinabonu Muxtasam qizi</i>	
O'qituvchilar darslarni qanday qiziqarli tashkil etishlari mumkin?	26
<i>Dilnura Rustamovna Xamrayeva</i>	
Tarbiya texnologiyasi – talabalarda ilmiy va sinergetik dunyoqarashni shakllantirish omili sifatida	33
<i>Mamadaliyev Kamolidin Rahmatullayevich</i>	
Maktab direktor maslahatchilarida strategik boshqaruv tafakkurini rivojlantirishning psixologik omillari	40
<i>Rahmatova Nasiba Sobirovna</i>	
Umumta'lim maktablarida harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini sinfdan tashqari faoliyat orqali takomillashtirishning pedagogik-metodik tizimi	46
<i>Urinbayeva Dilfuza Abdumannobovna</i>	
Integrativ ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish	50
<i>Xoldavlatova Gavhar Normaxmatovna</i>	
Klaster asosida TVET tizimida pedagogik innovatsiyalar	55
<i>Sobir Azizov</i>	
Muammoli ta'lim texnologiyasi orqali talabalarining kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish: "muammo" divergent–konvergent o'quv sikli	57
<i>Djumabayev G'ulomjon Xalillayevich, Yusupov Muxtorbek Roximovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalari jismoniy tarbiya darslarida regbi elementlarini o'rgatishning tashkiliy-metodik asoslar	62
<i>E. E. Jumayev</i>	
Autentik materiallar asosida bo'lajak nemis tili o'qituvchilarining til ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasining eksperimental samaradorligi	65
<i>Jumayeva Gulxan Amrullayevna</i>	
Aleksandr Nil pedagogik ta'limotida shaxs erkinligini rivojlantirish mexanizmlari: ingliz filologiyasi talabalari misolida	71
<i>Atamirzayev Bahrom Bahodir o'g'li</i>	
TPACK modeli asosida ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning adaptiv metodik tizimi	75
<i>Omonova Maftuna Shermatovna</i>	
Multimodal vizual tayanchlar va flashcard asosidagi topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilidagi og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	82
<i>Sevara Alimurodova, Ayubova Said</i>	
Raqamlashtirish jarayonida elektron ta'lim resurslarini yaratishning metodik asoslarini takomillashtirish	88
<i>Nurmaxanov Kayrat Erpayizovich</i>	
Modulli ta'lim texnologiyalari orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirishning pedagogik asoslari	95
<i>Poyonova Fazilat Olimovna</i>	
Individual ta'lim sharoitida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash samaradorligini pedagogik tajriba-sinov va matematik-statistik tahlil asosida baholash	100
<i>Gulbaxor Abdullayevna Gaynazarova</i>	

Oliy ta'lim muassasalarida raqamli menejment tizimlarini joriy etish muammolari va ularni bartaraf etishning samarali yo'llari	106
Matnazarov Hurmatbek Egamberganovich	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim sifatini boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	110
Sodiqov Rafikjon Turobjon o'g'li	
Bo'lajak tarbiyachilarning liderlik-boshqaruv kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari ...	114
To'xtayeva Dilrabo Nematovna	
Inklyuziv ta'lim: mohiyati, tamoyillari	119
Choriyeva Muxlisa Jumamurodovna	
The Role of Neuromuscular Dentistry in Dental Practice	123
Turayev Alimjan	
Orthodontics' Digital Transformation (Literature Review)	128
Khusanbaeva Jasmin Shavkatovna, Xazratov A. I.	
O'zbekiston SSRda ta'lim islohotlari davrida pedagogika bilim yurtlari faoliyatida o'qituvchilarni tayyorlash jarayonlari va amaliy muammolar	136
Mamatkulova Maxfuza Kozimovna	

MODULLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI O'QUVCHILARDA MUSTAQIL FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Poyonova Fazilat Olimovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti
nodavlat ta'lim muassasasining Pedagogika yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatishda modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanishning mazmun va mohiyati ochib berilgan. Muallif tomonidan modulli o'qitish orqali o'quvchilarning tanqidiy va kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning amaliy mexanizmlari hamda metodikasi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: modulli ta'lim texnologiyasi, mustaqil fikrlash, aqliy faoliyat, pedagogik innovatsiya, o'quv moduli, tanqidiy yondashuv, ta'lim samaradorligi, o'quv-bilish jarayoni, muammoli-izlanishli metodlar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kompetensiya.

Abstract: This article reveals the content and essence of using modular educational technology to teach independent thinking to students in general secondary education institutions. The author analyzes the practical mechanisms and methodology for developing critical and creative thinking skills of students through modular instruction.

Key words: modular education technology, independent thinking, cognitive activity, pedagogical innovation, educational module, critical approach, educational efficiency, educational and cognitive process, problem-search methods, student-centered learning, competence.

Аннотация: В данной статье раскрываются содержание и сущность использования технологии модульного обучения для формирования навыков самостоятельного мышления у учащихся общеобразовательных учреждений. Автором проанализированы практические механизмы и методика развития критического и креативного мышления школьников посредством модульного обучения.

Ключевые слова: технология модульного обучения, самостоятельное мышление, когнитивная деятельность, педагогическая инновация, учебный модуль, критический подход, эффективность обучения, учебно-познавательный процесс, проблемно-поисковые методы, личностно-ориентированное обучение, компетенция.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim va axborot texnologiyalarining shiddat bilan rivojlanishi hamda raqamli iqtisodiyotning shakllanishi ta'lim jarayoni oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda.

Hozirgi vaqtda jamiyatga faqatgina ma'lum bir bilimlar bazasini egallab olgan kadrlar emas, balki axborot oqimida to'g'ri yo'nalish ola biladigan, nostandart vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qila oladigan, kreativ va tanqidiy fikrlovchi shaxslar kerak. Shu nuqtayi nazardan, O'zbekiston uzluksiz ta'lim tizimida o'quvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

An'anaviy ta'lim tizimi asosan reproduktiv (yodlash va qayta so'zlab berish) xususiyatga ega bo'lib, o'quvchini passiv tinglovchiga aylantirib qo'yish xavfini tug'diradi. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, shaxsga yo'naltirilgan innovatsion pedagogik texnologiyalarni, xususan, modulli ta'lim texnologiyasini keng joriy etishni taqozo etadi. Modulli ta'lim o'quvchiga bilimni tayyor holda bermasdan, balki uni izlab topish, tahlil qilish va sintez qilish algoritmlarini taqdim etadi. Bu esa mavzuning naqadar dolzarb ekanligini belgilab beradi.

Tadqiqotning obyekti: umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya va bilish jarayonini tashkil etish tizimi.

Tadqiqotning predmeti: ta'lim jarayonida modulli o'qitish texnologiyasi vositasida o'quvchilarning mustaqil fikrlash va tahlil qilish qobiliyatlarini shakllantirish hamda rivojlantirishning shart-sharoitlari, mazmuni va metodlari.

Tadqiqotning maqsadi: modulli ta'lim texnologiyasining nazariy-metodologik asoslarini tahlil qilish, uning o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatishdagi imkoniyatlarini ochib berish hamda ushbu jarayonni amaliyotga joriy etishning samarali mexanizmlari va o'quv-metodik ta'minotini ishlab chiqish.

Tadqiqotning vazifalari:

1. Modulli ta'lim va mustaqil fikrlash tushunchalarining pedagogik, psixologik va falsafiy mohiyatini ochib berish.
2. O'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantiruvchi o'quv modullarining tarkibiy tuzilmasini (maqsad, axborot, amaliyot va nazorat bloklari) loyihalashtirish.
3. Modulli ta'lim sharoitida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning (subyekt-subyekt) yangicha modelini ishlab chiqish.
4. Qiyosiy-tajriba sinov ishlarini o'tkazish orqali taklif etilayotgan texnologiyaning amaliy samaradorligini statistik tahlil qilish va baholash.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Modulli ta'lim texnologiyasining paydo bo'lishi va rivojlanishi XX asrning ikkinchi yarmiga to'g'ri keladi. Dastlab bu tizim AQSh va G'arbiy Yevropa mamlakatlarida professional ta'lim va oliy ta'limda qo'llanilgan bo'lsa, keyinchalik umumiy o'rta ta'limga ham kirib keldi.

Xorijiy olimlarning ishlari: modulli o'qitish nazariyasining fundamental asoslari J. Russell, B. Goldschmid, M. Goldschmid va K. Kurxlar tomonidan ishlab chiqilgan.

J. Russell modulni "tugallangan o'quv materialining mustaqil birligi" sifatida ta'riflaydi.

Sharqiy Yevropa va MDH davlatlarida ushbu texnologiyani tizimlashtirishda P. A. Yutsyavichenening xizmatlari beqiyos. Uning ta'rifiga ko'ra, modulli ta'lim – bu o'quvchining mustaqil ravishda (yoki o'qituvchining qisman yordamida) individual o'quv dasturi bo'yicha tugallangan va mantiqiy tugallangan o'quv moduli bilan ishlash jarayonidir.

Rossiyalik olimlardan G. K. Selevko va V. P. Bepalkolar o'zlarining "Pedagogik texnologiyalar"ga bag'ishlangan asarlarida modulli o'qitishning texnologik xaritalarini yaratish usullarini tadqiq etishgan.

Mahalliy olimlarning ishlari: O'zbekistonlik olimlardan N. N. Azizxodjayeva, J. G'. Yo'ldoshev, B. L. Farberman, R. Ishmuhamedov, U. Tolipov kabi tadqiqotchilar tomonidan yangi pedagogik texnologiyalarni, shu jumladan, modulli ta'limni milliy ta'lim tizimimizga moslashtirish masalalari keng yoritilgan.

Xususan, J. G'. Yo'ldoshevning ishlarida modulli ta'lim o'quvchining ijodiy faolligini oshiruvchi omil sifatida qaralsa, N. N. Azizxodjayeva uning oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashdagi o'rnini tahlil qilgan.

Muallif olib chiqayotgan masalaning o'ziga xosligi (farqli jihati)

Yuqorida keltirilgan an'anaviy tadqiqotlarda modulli ta'lim asosan ta'limni individuallashtirish (o'zlashtirish tezligini o'quvchining imkoniyatiga moslashtirish) va ma'lumotlarni tizimli uzatish vositasi sifatida tadqiq etilgan.

Mazkur maqolada esa modulli ta'lim texnologiyasi bevosita B. Blum taksonomiyasining yuqori bosqichlariga (tahlil, sintez, baholash) yo'naltirilgan kognitiv vosita sifatida tahlil qilinadi. Ya'ni, muallif o'quv modulining ichki tuzilmasiga shunchaki nazorat testlarini emas, balki evristik (muammoli-izlanishli) savollar, keys-stadilar va tanqidiy tahlil bloklarini majburiy kiritish orqali o'quvchining mustaqil fikrlashini sun'iy ravishda qo'zg'atuvchi (provokatsion-intellektual) modelni taklif etadi. Bu modelda o'quvchi ma'lumotni o'qib tushinishi emas, balki unga shubha bilan qarashi, muqobil variantlarni qidirishi va o'z pozitsiyasini himoya qilishi asosiy maqsad qilib olinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolani yozish va tadqiqotni amalga oshirishda kompleks yondashuv asosida nazariy va empirik metodlardan foydalanildi. Asosiy metod sifatida qiyosiy taqqoslash (comparative analysis) va pedagogik tajriba-sinov (eksperiment) usullari qo'llanildi.

Metodologiyaning qo'llanilishi tavsifi

Nazariy tahlil: dastlabki bosqichda mavzuga oid adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar kontent-tahlil qilindi.

Qiyosiy taqqoslash va eksperiment usuli: tadqiqot maqsadiga erishish uchun umumta'lim maktabining 9-sinf o'quvchilari o'rtasida (jami 120 nafar o'quvchi) tajriba-sinov ishlari tashkil etildi. Ular ikki guruhga ajratildi:

- 1. Nazorat guruhi (60 nafar o'quvchi):** mashg'ulotlar an'anaviy tushuntirish-illyustrativ metodlar va standart darsliklar asosida o'tildi.
- 2. Tajriba guruhi (60 nafar o'quvchi):** mashg'ulotlar muallif tomonidan ishlab chiqilgan "Muammoli-modulli o'quv dasturi" asosida olib borildi.

O'lchash va baholash mezonlari: qiyosiy taqqoslash jarayonida o'quvchilarning mustaqil fikrlash darajasi 4 ta mezon bo'yicha o'lchandi:

1. Axborotni mustaqil qidirish va saralash;
2. Muammoli vaziyatning sabab-oqibat aloqalarini aniqlash;
3. O'z fikrini mantiqiy dalillar bilan asoslash;
4. O'z-o'zini va boshqalarni tanqidiy baholash (refleksiya).

Statistik tahlil: olingan natijalar matematik-statistika usullari (foizlar nisbati, o'rtacha qiymat va Student-ning t-mezoni) yordamida tahlil qilinib, jadval va diagrammalar ko'rinishida vizuallashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Modulli ta'lim texnologiyasida o'quv jarayonining asosiy elementi - modul hisoblanadi. Tadqiqotimiz davomida biz har bir o'quv modulini quyidagi uchta asosiy tarkibiy qismga (blokka) ajratgan holda loyihalashtirdik:

- 1. Kirish-motivatsion blok:** bunda o'quvchiga tayyor bilim berilmaydi, balki mavzuga oid paradoksal holat yoki muammoli savol tashlanadi. Maqsad - o'quvchining qiziqishini uyg'otish va fikrlash mexanizmini ishga tushirish.
- 2. Axborot-evristik blok:** o'quvchiga muammoni hal qilish uchun yo'nalish beruvchi axborotlar bazasi (matn, jadval, havolalar) beriladi. O'quvchi ma'lumotlarni mustaqil tahlil qiladi.
- 3. Refleksiv-baholash blok:** o'quvchi o'zi topgan yechimni himoya qiladi va o'zining qay darajada to'g'ri fikrlaganini baholaydi.

Ushbu tuzilma asosida o'tkazilgan bir yarim oylik pedagogik tajriba-sinov ishlarining natijalari qiyosiy tahlil qilindi. O'quvchilarning mustaqil fikrlash darajasi shartli ravishda uchta darajaga (past, o'rta, yuqori) ajratildi (1-jadval).

1-jadval: Tajriba-sinov ishlarining boshida va oxirida o'quvchilarning mustaqil fikrlash darajasi ko'rsatkichlari (foiz hisobida)

Guruhlar	Bosqich	Past daraja (Reproduktiv)	O'rta daraja (Qisman izlanuvchan)	Yuqori daraja (Kreativ-tanqidiy)
Nazorat guruhi (n=60)	Tajriba boshida	45.0%	41.7%	13.3%
	Tajriba oxirida	38.3%	45.0%	16.7%
Tajriba guruhi (n=60)	Tajriba boshida	46.7%	40.0%	13.3%
	Tajriba oxirida	15.0%	43.3%	41.7%

Jadval ma'lumotlarining tahlili shuni ko'rsatadiki, tajriba boshida har ikkala guruhda ham mustaqil fikrlashning yuqori darajasi deyarli bir xil (13,3 %) ko'rsatkichga ega edi va aksariyat o'quvchilar past darajada qolayotgan edi.

An'anaviy ta'lim olgan nazorat guruhida tajriba oxiriga kelib yuqori daraja ko'rsatkichi bor-yo'g'i 3,4 % ga (16,7 % gacha) oshgan bo'lsa, modulli ta'lim texnologiyasi qo'llanilgan tajriba guruhida bu ko'rsatkich 28,4 % ga o'sib, 41,7 % ni tashkil etdi. Shuningdek, tajriba guruhida mustaqil fikrlay olmaydigan (past darajadagi) o'quvchilar soni keskin – 46,7 % dan 15,0 % gacha kamaygan.

(Izoh: Maqola formatida ushbu o'rinda 1-diagramma joylashtiriladi, unda tajriba guruhidagi "Yuqori daraja"-ning keskin balandga ko'tarilganligi va "Past daraja"ning tushib ketganligi, nazorat guruhida esa o'zgarishlarning juda sust kechganligi grafik chiziqlar orqali ifodalanadi).

Olingan ijobiy natijalar bilan bir qatorda, tahlillar jarayonida modulli ta'limni joriy etishda to'sqinlik qilayotgan quyidagi tizimli muammolar aniqlandi:

1. **O'quvchilardagi psixologik baryer (to'siq):** o'quvchilar yillar davomida o'qituvchi tomonidan "chaynab berilgan" tayyor bilimlarni olishga o'rganib qolganligi sababli, dastlabki modullarda ularda ma'lumotni mustaqil izlashga nisbatan erinish, qo'rquv va ikkilanish holatlari kuzatildi. Ular o'z fikrini bildirishdan ko'ra, darslikdagi qoidani ko'chirib yozishni afzal ko'rishdi.
2. **Metodik ta'minotning yetishmasligi:** o'qituvchilar uchun har bir darsga sifatli modulli dasturlar, yo'riqnomalar va keyslar ishlab chiqish katta mehnat va vaqt talab etadi. Amaldagi darsliklar esa bu texnologiyaga to'liq moslashtirilmagan.
3. **Taym-menejment muammosi:** o'quvchilarning modul topshiriqlarini bajarish vaqtini to'g'ri taqsimlay olmasligi sababli, ba'zan 45 daqiqalik dars doirasida refleksiya (xulosa qilish va baholash) bosqichiga vaqt yetmay qolishi holatlari qayd etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot va tahlil natijalari asosida shunday xulosaga kelish mumkinki, modulli ta'lim texnologiyasi o'quvchilarni mustaqil va tanqidiy fikrlashga o'rgatishning eng samarali, ilmiy asoslangan vositalaridan biridir. Ushbu texnologiya ta'lim jarayonining markaziga o'qituvchini emas, balki o'quvchini olib chiqadi. Modulli ta'lim sharoitida o'quvchi ma'lumotni shunchaki xotirasida saqlab qolmaydi, balki uni o'z tafakkur chig'irig'idan o'tkazadi, turli nuqtayi nazarlarni solishtiradi va shaxsiy xulosalarini yaratadi. Bu esa, o'z navbatida, uzluksiz ta'lim tizimida raqobatbardosh, mustaqil hayotga tayyor va erkin fikrlovchi shaxsni tarbiyalash degan bosh maqsadimizga xizmat qiladi.

Taklif va tavsiyalar (muammolarni bartaraf etish bo'yicha)

Yuqorida aniqlangan muammolarni bartaraf etish va ta'lim samaradorligini yanada oshirish maqsadida quyidagilar taklif etiladi:

1. **Raqamli "Modullar banki"ni yaratish:** o'qituvchilarning mehnatini yengillashtirish va vaqtini tejash maqsadida Xalq ta'limi tizimida har bir fan va mavzular kesimida tayyor elektron o'quv modullari (matn, audio, video va muammoli topshiriqlar jamlanmasi) yagona milliy platformasini yaratish.
2. **Darsliklarni modernizatsiya qilish:** kelajakda yaratiladigan maktab darsliklarini akademik-axborot uslubidan voz kechgan holda, qaytadan "modulli-evristik" formatda, ya'ni o'quvchini savol berishga va mustaqil izlanishga chorlovchi ish daftarlari (work-book) shaklida loyihalashtirish.
3. **Pedagoglar malakasini oshirish:** o'qituvchilarning o'zida ham kreativlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish maqsadida malaka oshirish institutlarida "Modulli darslarni loyihalashtirish va keyslar yaratish texnologiyasi" bo'yicha maqsadli treninglar tashkil etish.
4. **Baholash tizimini o'zgartirish:** modulli ta'limda o'quvchini faqatgina to'g'ri javob bergani uchun emas, balki uning fikrlash jarayonining mantiqiyiligi, nostandart yondashuvi va xatolardan to'g'ri xulosa chiqara olganligi uchun ham rag'batlantiruvchi mezonli (rubrika) baholash tizimini amaliyotga keng joriy etish.
5. **Bosqichma-bosqich adaptatsiya:** o'quvchilardagi psixologik to'siqlarni yengish uchun modulli ta'limga keskin o'tmasdan, dastlab darsning 15–20 daqiqasini kichik modullar (mikro-modullar) bilan ishlashga ajratish va o'quvchilarning ko'nikmasi shakllangandan so'ng to'liq modulli darslarga o'tish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (Yangi tahrir). - Toshkent, 2020-yil 23-sentabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli Farmoni.
3. Azizxodjayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - Toshkent: TDPU, 2006. - 160 b.
4. Bepalko V.P. Slagayemie pedagogicheskoy texnologii (Слагаемые педагогической технологии). - Moskva: Pedagogika, 1989. - 192 s.
5. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Ilg'or pedagogik texnologiyalar. - Toshkent: O'qituvchi, 2004. - 104 b.
6. Selevko G.K. Sovremennye obrazovatelnye tekhnologii (Современные образовательные технологии): Uchebnoye posobiye. - Moskva: Narodnoye obrazovaniye, 1998. - 256 s.
7. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. - Toshkent: Fan, 2006. - 261 b.
8. Farberman B.L. Ilg'or pedagogik texnologiyalar. - Toshkent: Fan, 2000. - 115 b.

9. Yutseyavichene P.A. Teoriya i praktika modulnogo obucheniya (Теория и практика модульного обучения). - Kaunas: Shviyesa, 1989. - 271 s.
10. Russell J. D. Modular Instruction: A Guide to the Design, Selection, Utilization and Evaluation of Modular Materials. - Minneapolis, Minnesota: Burgess Publishing Company, 1974.
11. Goldschmid B., Goldschmid M. Modular Instruction in Higher Education: A Review // Higher Education. - 1973. - Vol. 2. - P. 15-32.
12. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. - Toshkent: Nihol, 2013. - 279 b.
13. Olimov Q.T. va boshq. Pedagogik texnologiyalar. O'quv qo'llanma. - Toshkent: Moliya, 2011. - 210 b.
14. Bloom, B. S. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook I: Cognitive Domain. - New York: David McKay Company, 1956.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.